

Action Learning Platform CIFAL Flanders

PARKING

TRANSITIEDENKEN

27 augustus 2019

**Prof. Thomas Block
Centrum voor Duurzame Ontwikkeling
Universiteit Gent**

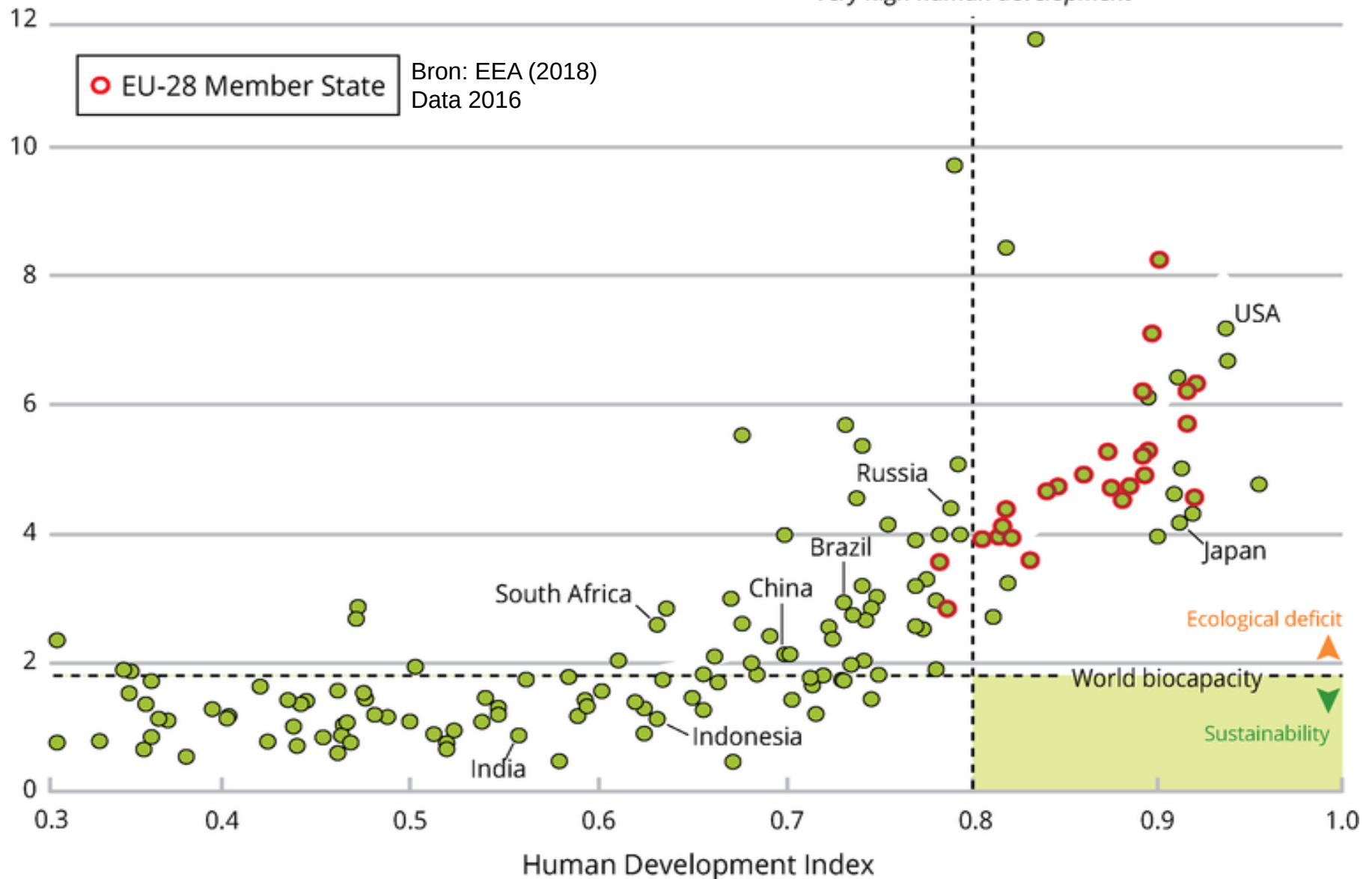
[street art: Banksy]

INHOUD

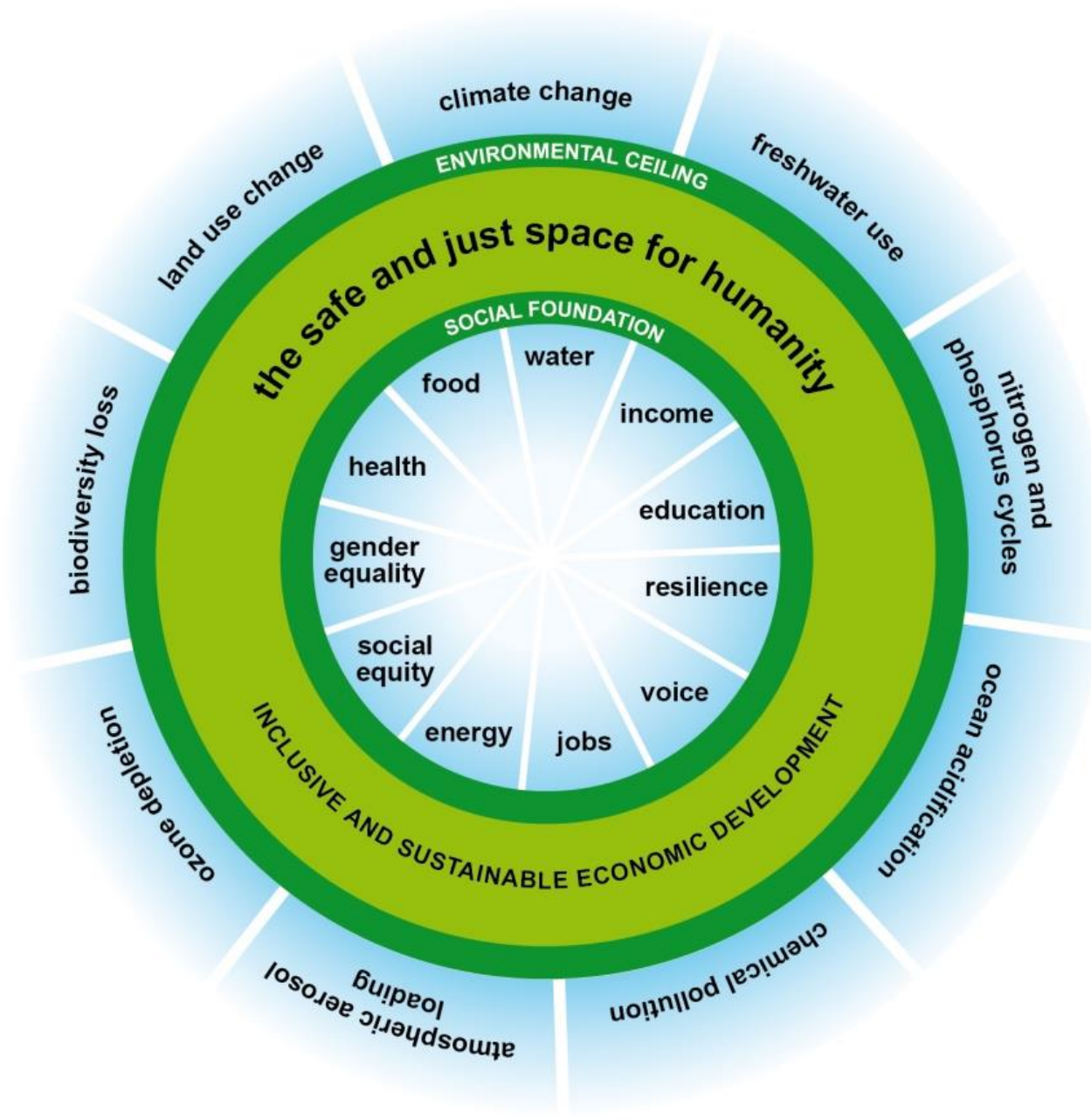
- (1) Duurzame ontwikkeling als doel
- (2) Basisconcepten van het transitiedenken
- (3) Multilevelperspectief: hoe transities analyseren?
- (4) Transitiemanagement: hoe transities beïnvloeden?

HDI & ecological footprint

Ecological footprint
(hectares per person per year)

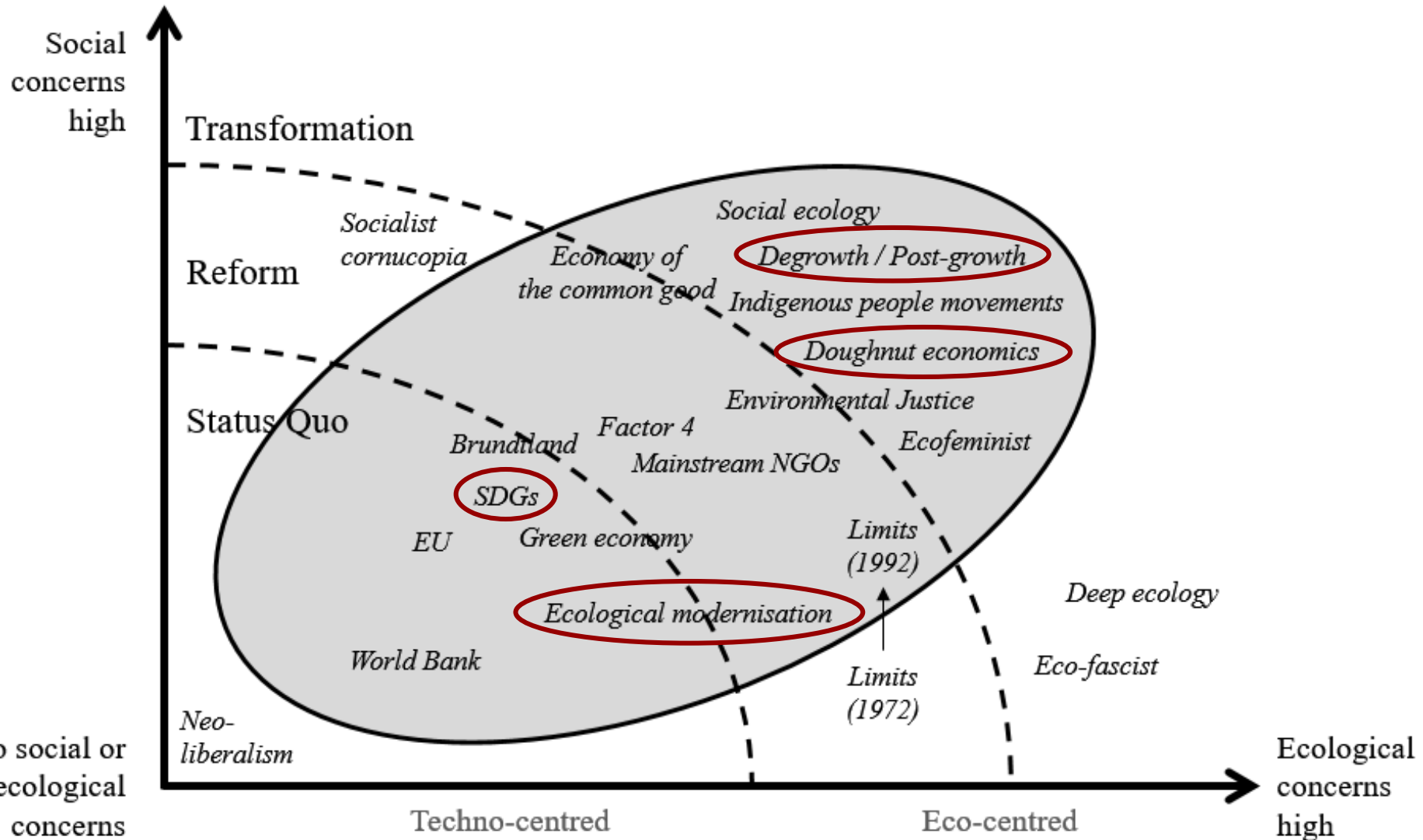

Doughnut economy (Raworth, 2017)

Duurzaamheidsdebat waaiert uit

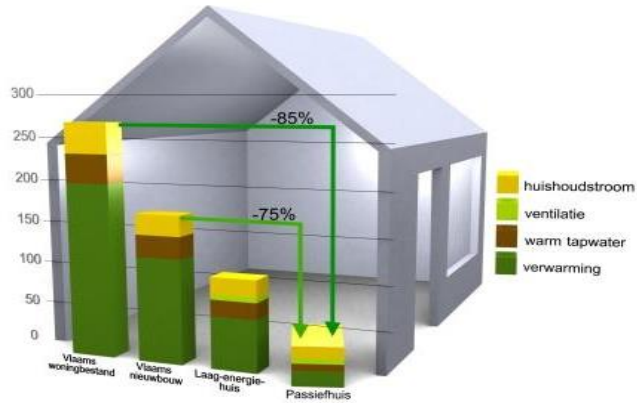
[figuur: Block et al. 2019; Hopwood et al, 2005]

Naar hervorming en/of transformatie

Dematerialisatie en eco-efficiëntie

Factor 4 tot 10 | 'meer doen met minder'

'Sufficientie' en selectieve consumptie

levenskwaliteit hoog

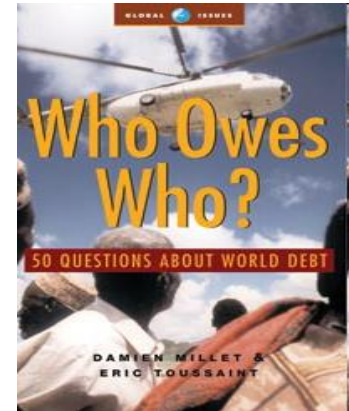
materiële consumptie laag

Herverdeling en compensatie

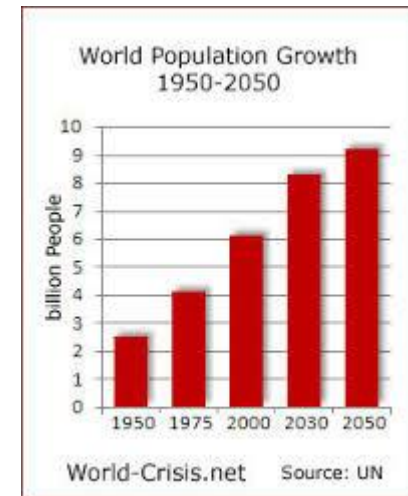
Herverdeling wint aan belang in begrensde wereld

Inbedding en inperking 'markten'
Vb. collectieve of zelfvoorziening

Bevolkingsgroei afremmen

Vb. gezinsplanning

Nood aan verandering

- Politieke en economische machtsstructuren, levensstijlen en relatie natuur-mens dienen te wijzigen, al dan niet met fundamentele **'transformatie'** van de machtsarrangementen zelf.
- Voorbij **louter technologische 'fix'** (eco-efficiëntie) en voorbij 'trickle down'-filosofie

INHOUD

- (1) Duurzame ontwikkeling als doel
- (2) Basisconcepten van het transitiedenken
- (3) Multilevelperspectief: hoe transities analyseren?
- (4) Transitie management: hoe transities beïnvloeden?

Hoe dan concreet hervormingen of transformaties beïnvloeden?

(richting een toekomst die sociaal rechtvaardig en ecologisch duurzaam is)

Relatief jong vakgebied:

Transitiestudies

- (1) Hoe naar transitie kijken? Hoe deze begrijpen?
- (2) Hoe duurzaamheidstransities beïnvloeden?

Telkens rekening houdend met de complexiteit!

Wat zijn transities?

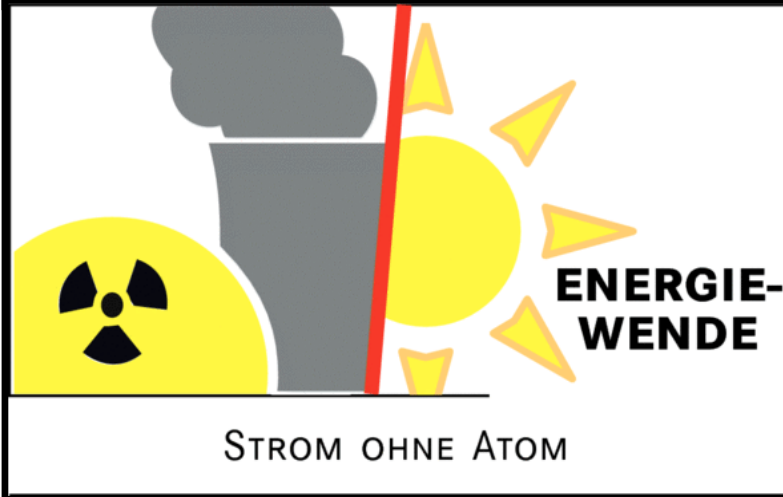
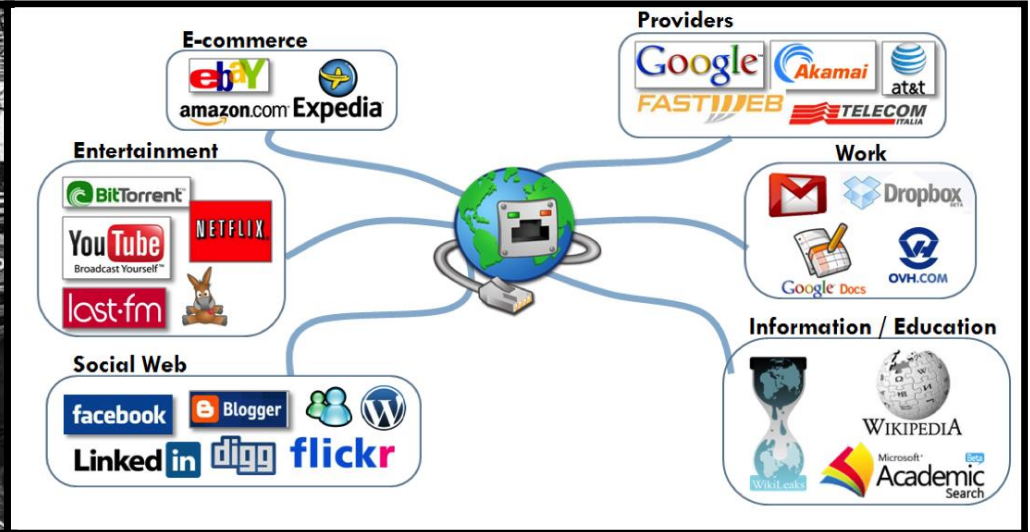
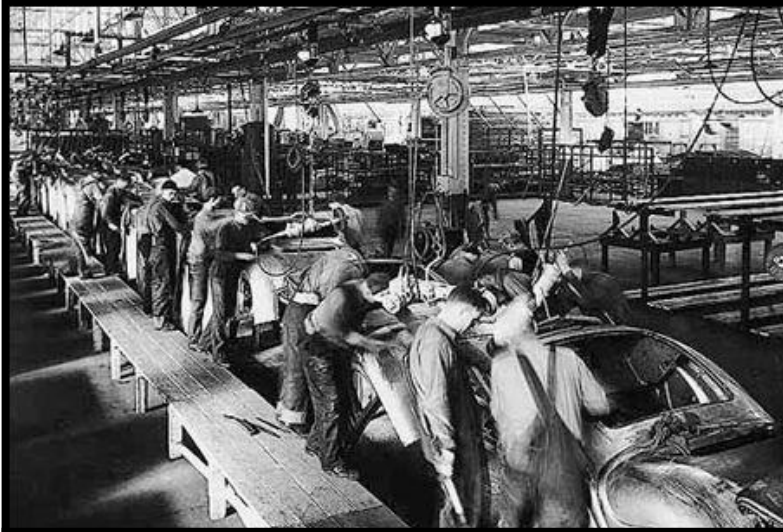
- = radicale veranderingen in socio-technische systemen die aan de basis van onze welvaart liggen.
- radicaal → niet zozeer plots
radicaal → wel fundamentele veranderingen van structuren, culturen en praktijken die diep geworteld zijn in onze samenleving

Wat is een socio-technisch systeem?

- Vb. socio-technisch systeem van wonen, voeding, mobiliteit, zorg of energie.
- = een **complex, samenhangend geheel** van o.m. kennis en wetenschap, technologie, instituties en regulering, gebruikerspraktijken en culturele betekenissen, infrastructuren,... En dit geheel vervult een functie / een maatschappelijke behoefte.
- ➔ Transitiedenken vertrekt vanuit systeemdenken / systeemperspectief

Voorbeelden van transitities

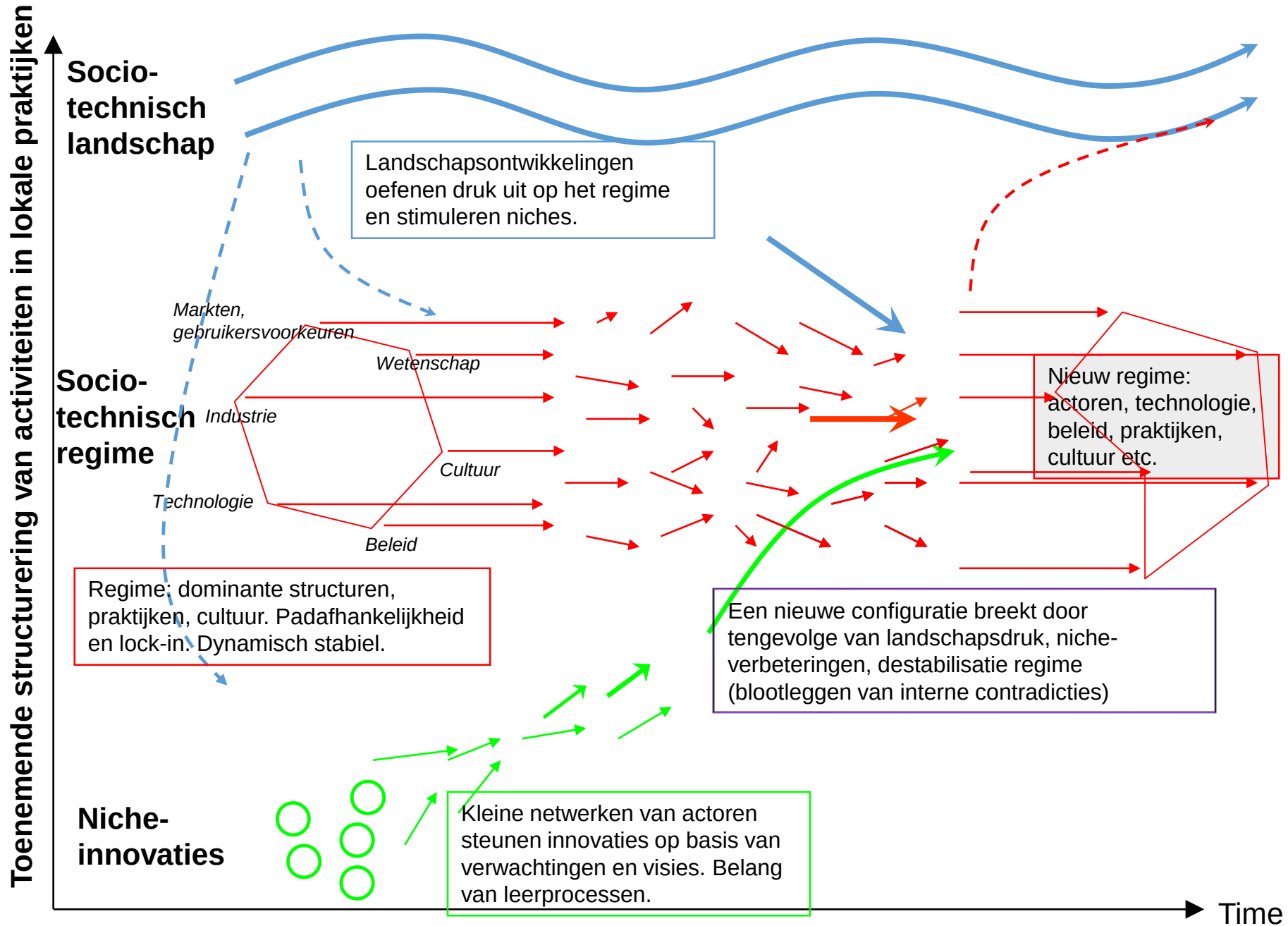
INHOUD

- (1) Duurzame ontwikkeling als doel
- (2) Basisconcepten van het transitiedenken
- (3) Multilevelperspectief: hoe transities analyseren?
- (4) Transitie management: hoe transities beïnvloeden?

Multilevelperspectief (MLP)

- MLP = een bril om naar complexe transitieprocessen te kijken en om deze beter te begrijpen
→ toont niet expliciet hoe transitieprocessen te beïnvloeden, laat staan aan te sturen.
- Interessante literatuur:
Geels (2005); Geels & Schot (2007); Hekkert et al. (2007); Rotmans & Loorbach (2010); Grin (2010); ...

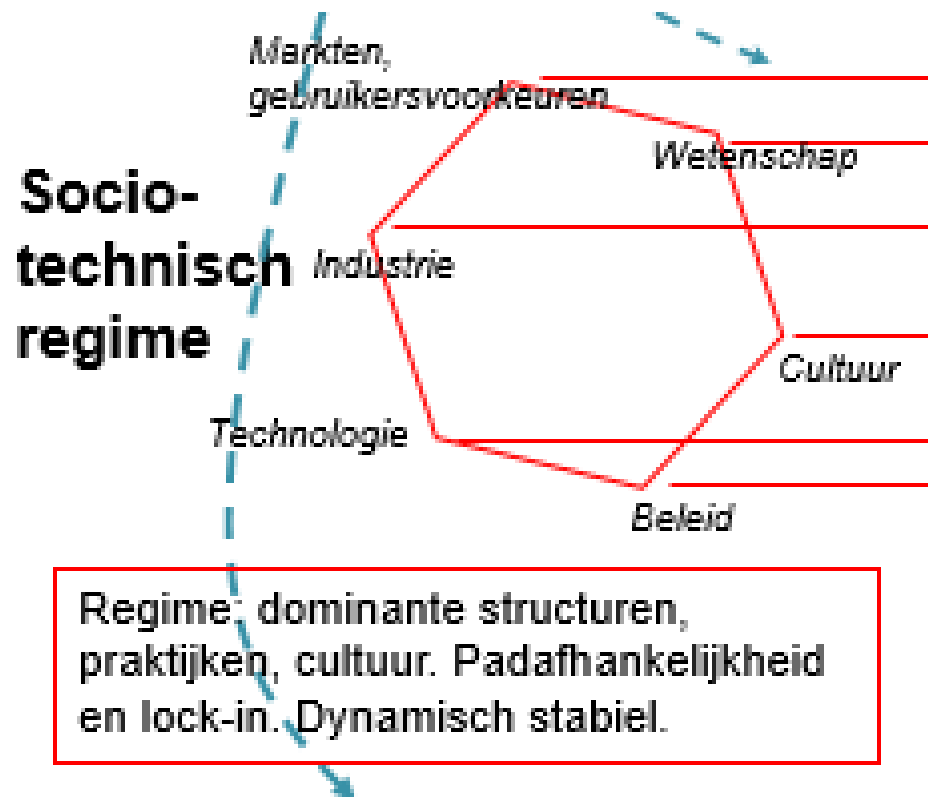
Transities: resultaat van multilevel dynamiek

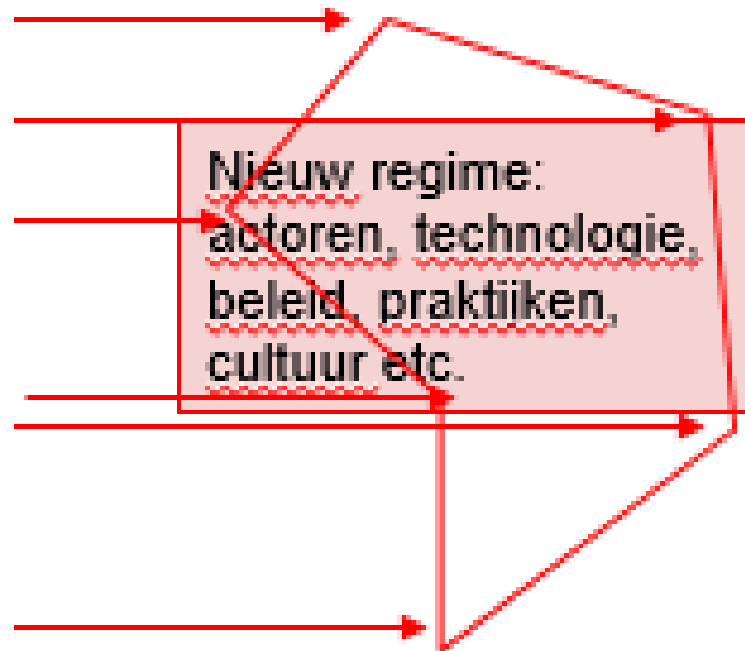
Multilevelperspectief – een oefening

Wat is het 'socio-technische regime' voor mobiliteit (het personenvervoer) in Vlaanderen?

Wat is uw gewenste 'socio-technische toekomstbeeld' op vlak van personenvervoer in Vlaanderen (op langere termijn)?

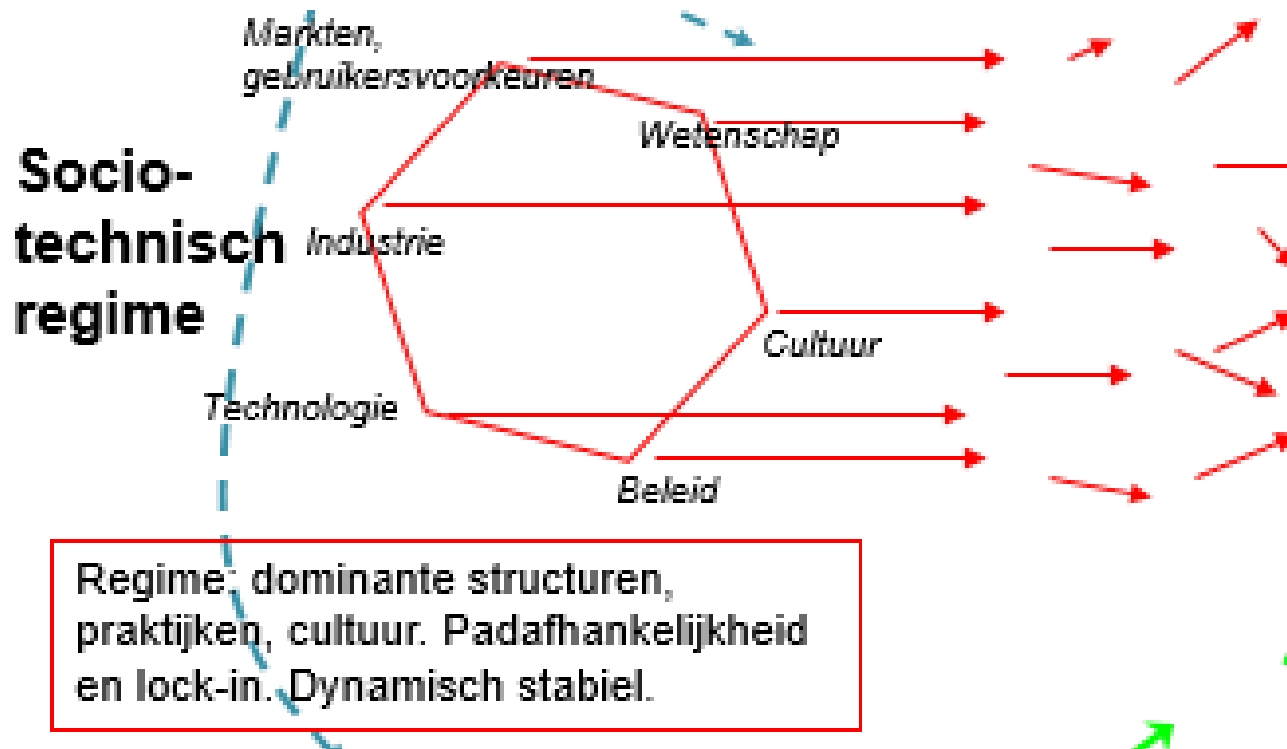

Welke landschapselementen bepalen het dominante mobiliteitssysteem in Vlaanderen (regime)?

**Socio-
technisch
landschap**

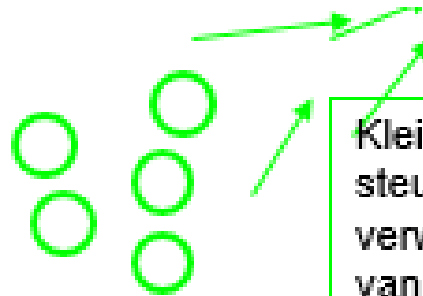

Welke groeiende interne tegenstrijdigheden kunnen we vaststellen binnen het Vlaamse mobiliteitssysteem (rond personenvervoer)?

Welke niches op vlak van personenvervoer ontstaan en proberen in te breken in het dominante regime?

**Niche-
innovaties**

Kleine netwerken van actoren steunen innovaties op basis van verwachtingen en visies. Belang van leerprocessen.

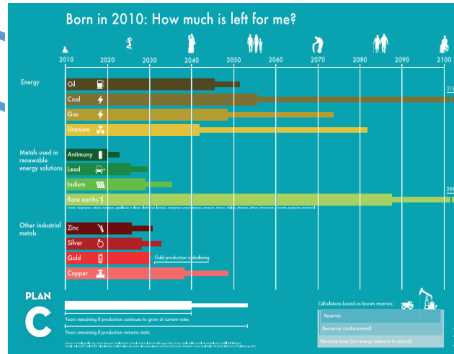
Naar een transitie van het mobiliteitssysteem?

structurering van activiteiten in lokale praktijken

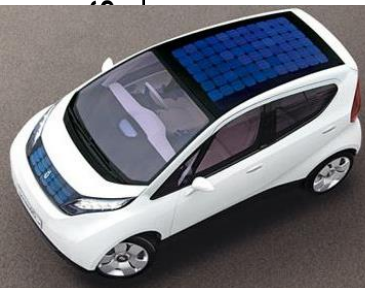
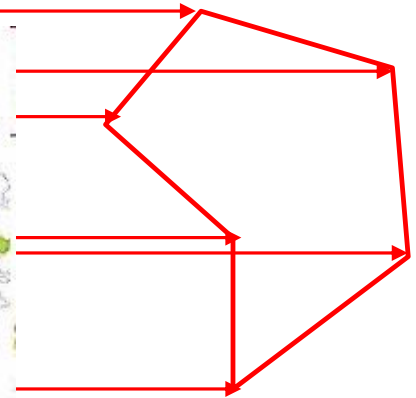
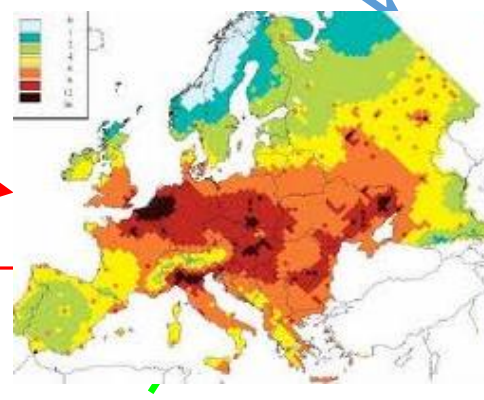
Landschap

Mobiliteitsgebruikersvoorkeuren

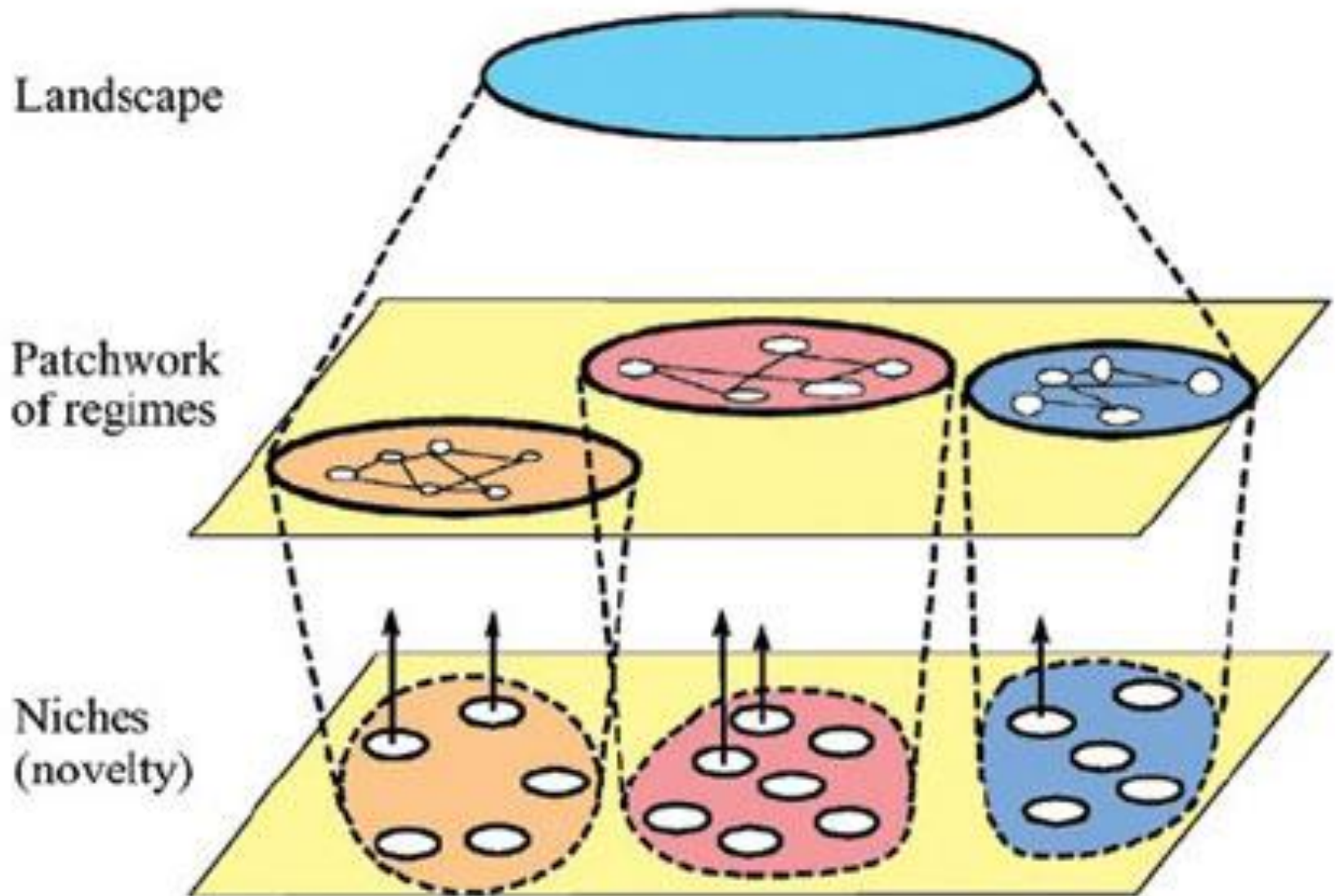

Industrie
Sociotechnisch regime

Tijd

MLP (Geels, 2002)

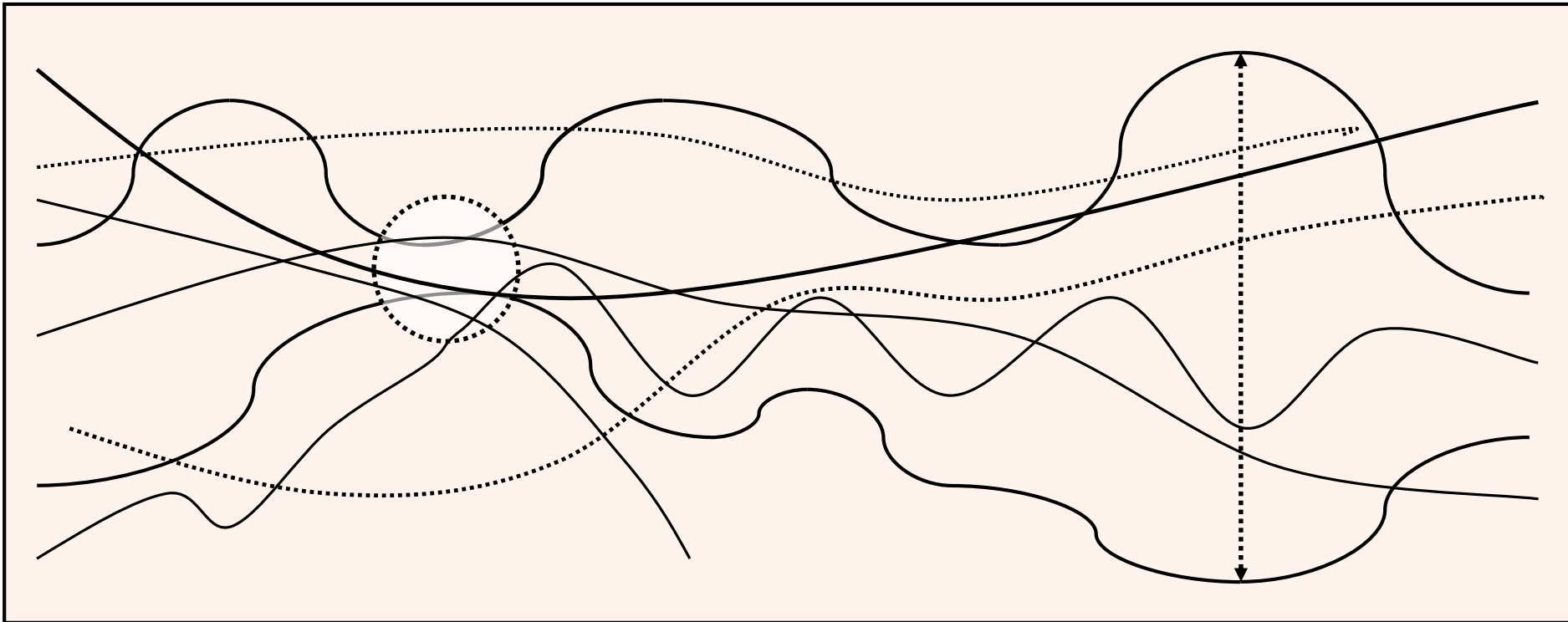

Tussentijdse reflecties

- **Basisstrategie transitiedenken: druk op regime verhogen!**
 - Niches: uitbouwen en/of versterken
 - Regimeniveau: contradicties blootleggen
 - Landschap: trends mobiliseren
- **MLP erkent complexiteit:**
 - 'Lock ins' i.f.v. behoud van het regime
 - Grilligheid van processen
 - Belang van actoren (voorlopers, 'policy entrepreneurs', volgers,...)

Dus toch ook een kapstok voor een sturingsmodel

... dat bijvoorbeeld aansluit bij het **stromenmodel**
en het denken rond 'agenda setting'
(Cohen et al. 1972; Kingdon 1984)

INHOUD

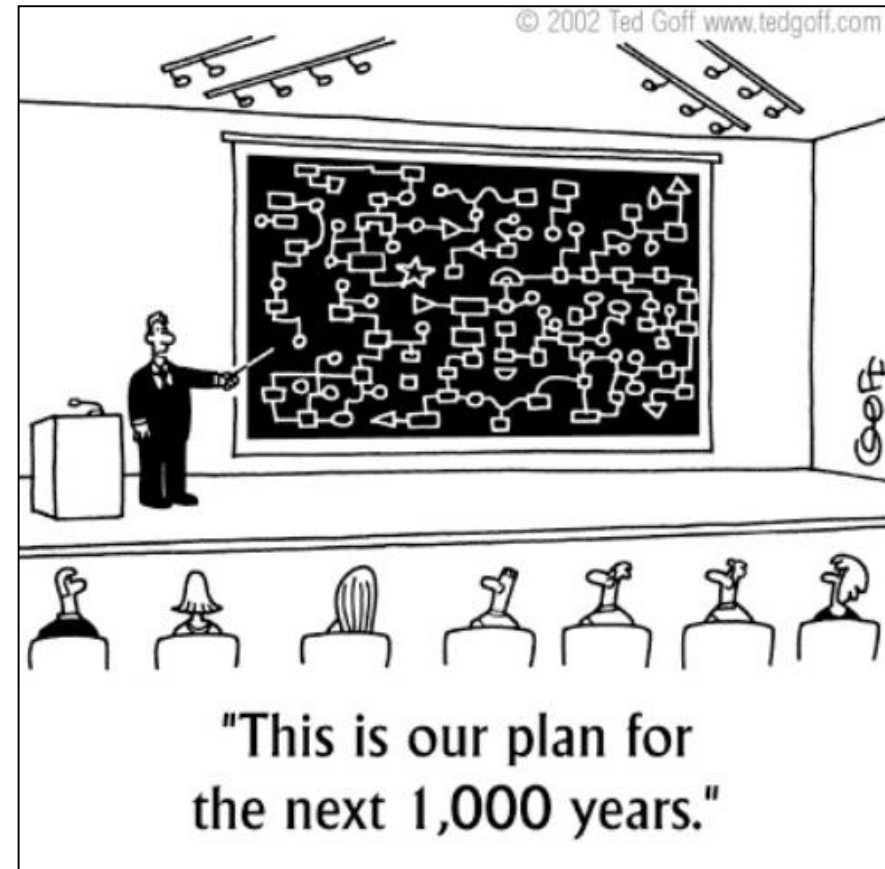
- (1) Duurzame ontwikkeling als doel
- (2) Basisconcepten van het transitiedenken
- (3) Multilevelperspectief: hoe transities analyseren?
- (4) Transitiemanagement: hoe transities beïnvloeden?

Transitiemanagement, de theorie

Basisfilosofie: 'goal-oriented modulation' of
'goal-oriented incrementalism'

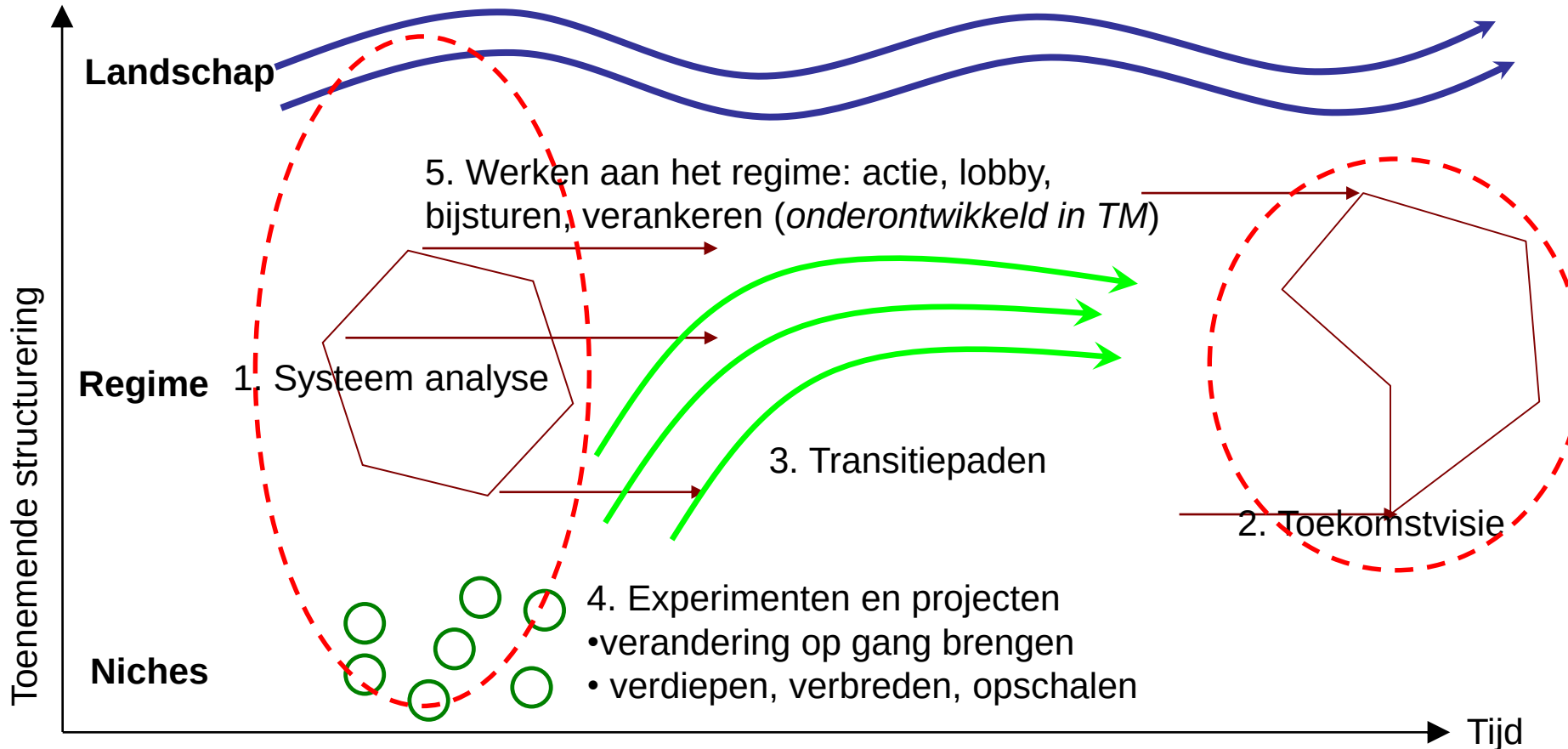
Zomaar sturen kan niet,
wel de richting en de
snelheid van een transitie
trachten **beïnvloeden**, dus
“moduleren naar een doel”

Let op de misleidende term
transitie-*management*

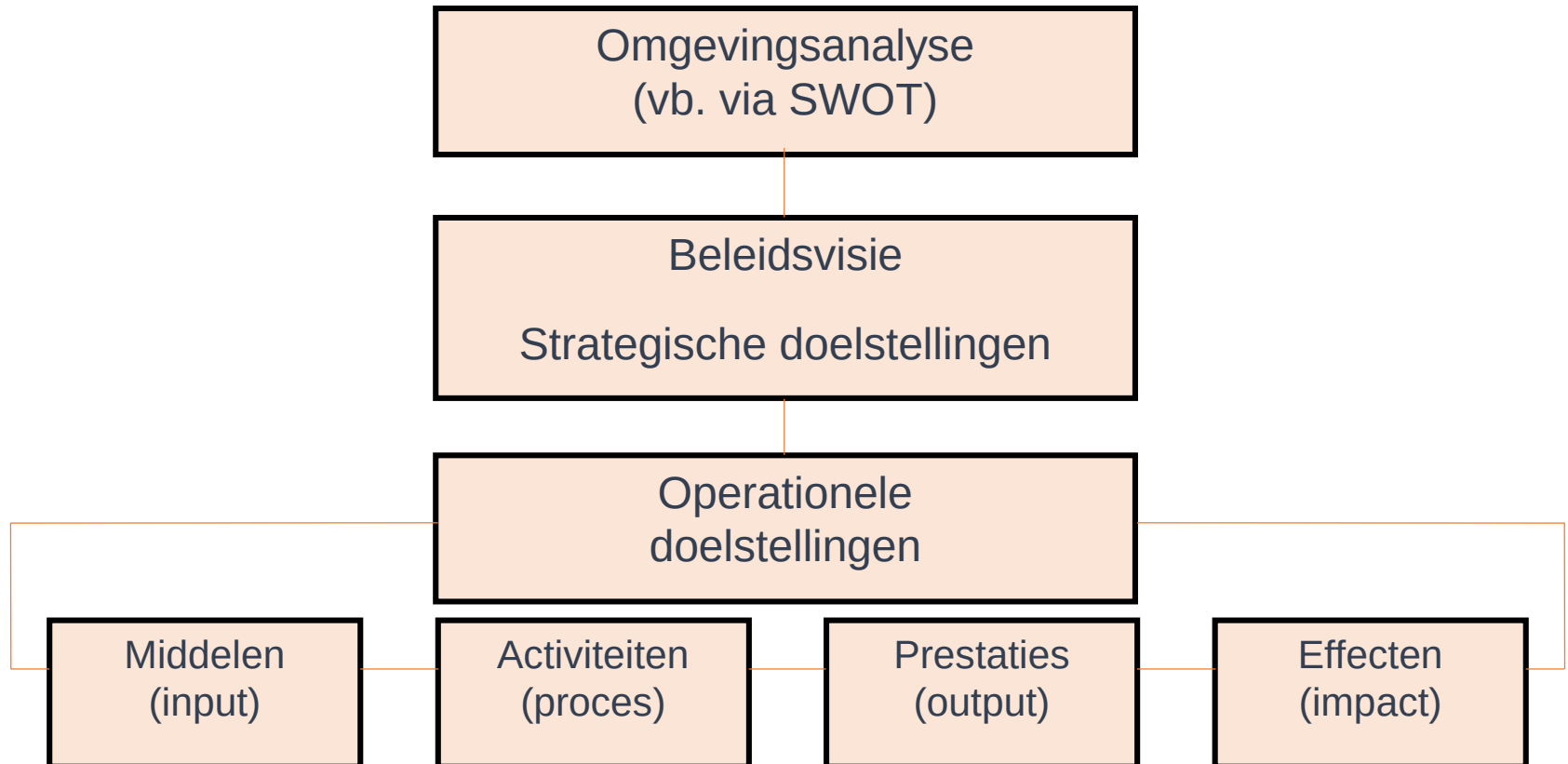
Uitgangspunten transitie management (TM)

- aan de slag met voorlopers
- langetermijnspoor in schaduw van beleid
- zoektocht gedeelde agenda-ontwikkeling
- kortetermijnacties (snelle winsten)

Meer een lineair sturingsmodel

dat bijvoorbeeld aansluit bij de **doelmatigheidsanalyse**
(Bouckaert et al. 1999)

Sterkte van TM (zeker in theorie)

- Aandacht voor **lange termijn** (en duurzaamheid)
- Sterk in **visie- en discoursontwikkeling** op systeemniveau (combinatie technologische, institutionele, 'socio-culturele,... innovatie)
- **Netwerkcreatie** (vooral voorlopers, maar voorbij driehoek 'overheid-bedrijven-kennisinstellingen')
- Oplijsten van **innovatieve praktijken**

➔ Interessant voor agendasetting (en dus voor het koppelen van strategieën en processen)

Zwakte van TM (zeker in de praktijk)

- Beperkte spanningsboog
Wat met/na visie en transitiepaden?
Machtsvrije setting vs. hegemonische setting
- Achteruit- versus vooruitkijken
Waar zit de erkenning van de complexiteit?
➔ *1^e Januskop van TM*

Zwakte van TM (zeker in de praktijk)

Duurzaamheid bij TM = ‘open ended processes’ (vaak consensus: ‘status quo benaderingen’)

➔ *Jargon en aanpak makkelijk recupereerbaar*

Ook binnen neoliberale praktijken, verkokerde instellingen, kortetermijnaanpak,...

➔ *2de Januskop van TM* (verweven met 1ste Januskop)

Naar een gediversifieerde strategie

- TM bruikbaar, maar als onderdeel van een bredere strategie
 - Relatief belang van 'managementluik' → niet blijven hangen bij het zorgvuldig formuleren van doelstellingen, het uittekenen van operationele paden, het planmatige... Complexiteit erkennen (onzekerheid en traagheid) en actie!
- ➔ Transitie-managementsdenken aanvullen en versterken o.b.v. kritieken (vb. onderschatting van machtsfactoren en rol 'policy entrepreneurs')

Paper ter info

Paredis, E. (2018). Governance van transitie. In G. Bouckaert, A. Van Hondeghem, J. Voets, S. Op de Beeck, K. Verhoest, & M. Ruebens (Eds.), *Handboek overheidsmanagement. Samen werken aan een overheid in beweging*. (pp. 457–484). Brugge: Vanden Broele.

Action Learning Platform CIFAL Flanders

PARKING

TRANSITIEDENKEN

27 augustus 2019

**Prof. Thomas Block
Centrum voor Duurzame Ontwikkeling
Universiteit Gent**

[street art: Banksy]